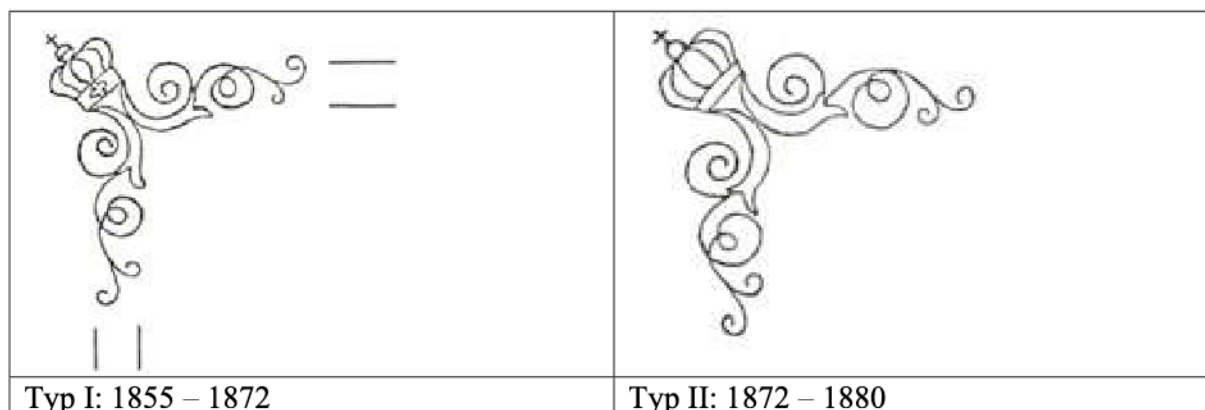

Papper och vattenmärken 1855 – 1920

Papperet till de första svenska frimärkena tillverkades av riksbankens pappersbruk i Tumba. Det var handgjort och saknade vattenmärken, men arken var försedda med vattenmärken i arkens hörn. Det fanns tre olika typer av detta vattenmärke. Här visas de typer som fanns på frimärken 1855 – 1872, respektive 1872 – 1880.

Mellan 1872 – 1880 användes ett marginalvattenmärke av typ II. Under 1880 – 1886 användes ett tredje vattenmärke som är snarlik typ II. I sällsynta fall kom papperet att placeras så förskjutet i pressen att delar av marginalvattenmärket återfinns på något eller några frimärken. En bild på detta återfinns i 1961 års handbok (ref. 1).

Två frimärkstyper gavs ut med blått posthorn på baksidan. Det var den tredje serien med ringtyp som gavs ut 1886 – 1991 och Oscar II, boktryck, som gavs ut 1886 – 1890. Dessa frimärken trycktes sannolikt på ett maskintillverkat papper som importerats från Tyskland. De saknade vattenmärken. Tjänstefrimärken av det stora formatet och lösenfrimärkena trycktes inte med dessa papper från pappersbruket i Tumba och de saknade vattenmärken. Den största delen importerades från Tyskland och var maskintillverkade.

År 1890 beslutade Generalpoststyrelsen att de vanliga frimärkena skulle framställas i koppartryck och att frimärkena skulle förses med en kunglig krona som vattenmärke. I de fyra marginalerna skulle dessutom arken förses med marginalvattenmärke med texten KONGL. POSTVERKET. Papperet tillverkades av Klippans pappersbruk.

Om pappersarket lades in felaktigt i pressarna kunde kronorna bli upp- och nedvända i förhållande till frimärksbilden. Dessutom kan även delar bokstäverna från KONGL. POSTVERKET förekomma. Denna variant av vattenmärken är sällsynta. I Facit Special Classic 2020 finns på sid. 99 en bild på vm krona + KPV.

Frimärksserier som är tryckta med detta papper:

Oscar II i koppartryck, 1892 – 1910, utom 20 öre nr 66 och 25 öre nr 67.

Tvåfärgad siffertyp, 1892.

Lilla Riksvapnet, vm krona 1910 – 1911.

Gustaf V i medaljong, vm krona.

Provisorier. Påtryck på Gustaf V i medaljong, 1,98 kr på 5 kr och 2,12 kr på 5 kr.

Tjänstefrimärken 1910 – 1914 (Tj 27-Tj 39)

Ett vitt resp. gult papper infördes 1911, B-papperet, som användes under 1910-talet till medaljongfrimärkena samt 20 och 25 öre Oscar, nr 66 resp. 67. Papperet användes även till flera bandfrimärken under 1920-talet. Vattenmärket var under de första åren placerat i arkets övre och nedre marginal Omkring 1912 ändrades papperstillverkningen som medförde att vattenmärket kom att falla tvärs över pappersarket. I regel förekom två rader med vattenmärket KUNGL. POSTVERKET. Framärken med delar av vattenmärket benämns Bz.

Ett annat vitt papper med vattenmärke våglinjer och marginalvattenmärke KUNGL. POSTVERKET. introducerades 1911. Papperet benämns C-papper. Efter 1912 placerades vattenmärket KPV tvärs över pappersarket. Framärken som har vattenmärke våglinjer som från frimärkets baksida går från höger upp till vänster betecknas Cc om det saknar vattenmärke KPV. Finns även vattenmärke KPV betecknas det Cz. Framärken som har vattenmärke våglinjer som från frimärkets baksida går från vänster upp till höger betecknas Cx om det saknar vattenmärke KPV. Finns även vattenmärke KPV betecknas det Cxz. Även detta papper användes till flera bandfrimärken under 1920-talet.

Följande frimärken som trycktes med C-papper under 1910-talet:

Lilla Riksvapnet 1911 – 1919.

Samtliga landstormsfrimärken (utom nr 125 som trycktes på äldre papper med vattenmärke krona).

Flygpostfrimärkena 1920

Tjänstefrimärken 1911 – 1919 (Tj 40-Tj 54)

Referenser

1. Sveriges Frankotecken. Handbok del I, Sveriges Filatelist-Förbund 1961
2. Facit Special Classic 2020

Bo Dahlner